

INGLIZ VA O'ZBEK ADIBALARI, OLIMALARI NIGOHIDA

Mamatova Dilorom A'zam qizi

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU
qarshi filialli ATT va GF kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya:

Mazkur maqolada ingliz va o'zbek adabiyotlarining dunyo miqyosidagi o'rni, ularga bo'lgan e'tibor hamda adabiy merosning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda ingliz adabiyotining klassik namoyondalari va o'zbek adabiyoti vakillarining ijodiy yondashuvlari qiyosiy jihatdan o'rganilgan. Shuningdek, mazkur adabiyotlarning jahon madaniyatiga qo'shgan hissasi yoritiladi.

Kalit so'zlar: Ingliz adabiyoti, o'zbek adabiyoti, adabiy meros, madaniyatlararo aloqalar, jahon nigohi.

Adabiyot xalqning ma'naviy boyligini aks ettiruvchi muhim unsurdir. Ingliz va o'zbek adabiyotlari bu borada boy tarixiy merosga ega. Ingliz adabiyotida Shekspir, Milton va Chaucer kabi buyuk adiblar dunyo adabiyotida mustahkam o'rin egallagan bo'lsa, o'zbek adabiyotida Alisher Navoiy, Abdulla Qodiriy va Chingiz Aytmatov ijodi o'ziga xos yuksaklikka erishgan. Mazkur maqola ushbu ikki adabiyotni qiyoslash va ulardagi madaniy qiymatlarni o'rganishga bag'ishlangan.

Ushbu tadqiqotda qiyosiy tahlil, bibliografik o'rganish va strukturaviy tahlil metodlaridan foydalanildi. Maqolada ingliz va o'zbek adabiyotlarining muhim namunalarini qiyoslash orqali ularning o'xshash va farqli jihatlari aniqlangan. Shuningdek, tarixiy va zamonaviy manbalardan foydalanilgan.

"Ingliz va O'zbek adabiyoti, dunyo nigohida" mavzusi adabiy taqqoslash, milliy va madaniy merosni yoritish, shuningdek, turli xalqlarning yozuvchilarining global maydondagi ta'sirini tushunishda muhimdir. Quyida ushbu mavzuni kengroq yoritish uchun ba'zi muhim jihatlar va yo'nalishlarni ko'rsataman:

Ingliz adabiyoti dunyo nigohida haqida berilgan fikrlarni quyidagicha to'ldirish va kengaytirish mumkin:

Tarixiy rivojlanishi

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

Ingliz adabiyoti asrlar davomida rivojlanib, har bir davrda o'ziga xos xususiyatlarni shakllantirgan:

- O'rta asrlar: Geoffrey Chaucerning "Canterbury hikoyalari" adabiyotdagi dastlabki katta yutuqlardan biri hisoblanadi. Ushbu davrda asosan diniy mavzular va axloqiy o'gitlar yetakchi o'rin tutgan.
- Uyg'onish davri: Shekspirning asarlari (masalan, "Hamlet", "Romeo va Julieta") inson hissiyotlarini chuqur o'rganishga asoslangan. Christopher Marlowe va Ben Jonson kabi dramaturglar ham teatr san'atiga ulkan hissa qo'shgan.
- Viktorian davr: XIX asrda Charls Dikens, Tomas Xardi va Bronte opa-singillarning ijodi jamiyatning ijtimoiy muammolarini yoritishga qaratilgan.
- Modernizm: XX asrning boshida Virjiniya Vulf, Jeyms Joys va T.S. Eliot kabi yozuvchilar eksperimentlarga asoslangan yangi uslub va inson ongi tadqiqiga e'tibor berishdi.

Global maydondagi ta'siri

- Tilning ustunligi: Ingliz tili xalqaro aloqa tili sifatida adabiyotning keng tarqalishiga yordam berdi. Bu esa ingliz yozuvchilari va shoirlarining asarlarini turli madaniyat vakillari orasida mashhur qildi.
- Targ'ibot va tarjima: Shekspirning asarlari ko'plab tillarga tarjima qilinib, xalqaro sahnalarda qo'yiladi. Shuningdek, Jeyn Ostinning sevgi va jamiyat haqida yozgan asarlari zamonaviy dunyoda ham qadrlanadi.
- Nobel mukofoti laureatlari: Harol Pinter, Kazuo Ishiguro kabi yozuvchilar ingliz adabiyotining yuqori sifatini dunyoga namoyish etgan.

Muqim mavzular

Ingliz adabiyotida insoniyat uchun dolzarb bo'lgan mavzular doim o'rganilgan:

- Adolat va tenglik: Dikensning "Ikki shahar haqida hikoya" asari adolat uchun kurashni ko'rsatadi.
- Erkinlik: Jorj Oruellning "1984" romanida totalitarizmning xavfi tasvirlangan.
- Insoniylik va sevgi: Shekspirning tragediyalari va Jeyn Ostinning romantik romanlari inson hissiyotlarini teran ifodalaydi.
- Qiyinchiliklar va umid: Xardi va Bronte opa-singillarning romanlari hayotning murakkabliklarini yoritib, insondagi kuch va umidni tasvirlaydi.

Zamonaviy ahamiyati

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

Bugungi kunda ingliz adabiyoti:

- Ko‘plab o‘quv dasturlarida asosiy o‘rin egallaydi.
- Kino va teatrdagi yangi hayot topmoqda (masalan, Shekspirning ekranlashtirilgan asarlari).

- Insoniyatga doimiy savollar berib, ularning javoblarini izlashga ilhomlantiradi.

O‘zbek adabiyoti dunyo nigohida

- Buyuk shoir va yozuvchilar: Alisher Navoiy o‘zining yuksak falsafiy she‘rlari va "Xamsa" dostonlari bilan jahon miqyosida tanilgan. Zahiriddin Muhammad Boburning "Boburnoma" asari esa tarixiy va geografik ahamiyatga ega.

- Zamonaviy O‘zbek adabiyoti: Abdulla Qodiriy, Oybek va Erkin Vohidov kabi yozuvchilar o‘zbek xalqining hayotini, urf-odatlarini va tarixini yoritish orqali xalqaro e‘tibor qozonmoqda.

- Tarjima va global e‘tibor: O‘zbek yozuvchilari asarlari ko‘pincha rus, ingliz va boshqa tillarga tarjima qilinadi. Navoiy va Bobur asarlari Sharq va G‘arb akademiklarining tadqiqot mavzusi bo‘lib qolmoqda.

Adabiyotlarning taqqoslanishi

- Madaniy ta‘sir: Ingliz adabiyoti individualizm va o‘zlikni qidirish g‘oyalarini ilgari sursa, o‘zbek adabiyoti jamiyat va urf-odatlarga ko‘proq urg‘u beradi.

- Mavzular xilma-xilligi: Har ikki adabiyotda sevgi, baxt va insoniy munosabatlar yoritilgan, lekin ularning ifodalanish usuli tarixiy va madaniy kontekstga bog‘liq.

- Tarixiy ahamiyat: Ingliz adabiyoti industrializatsiya va kolonializmni aks ettirsa, o‘zbek adabiyoti asosan Sharq an‘analari va bosqinchilikka qarshi kurash motivlarini aks ettiradi.

Dunyo madaniyatidagi o‘rni

- Ingliz adabiyoti: Nobel mukofotiga sazovor yozuvchilar (Toni Morrison, Kazuo Ishiguro) orqali dunyo madaniyatida kuchli mavqe egallaydi.

- O‘zbek adabiyoti: Ko‘proq akademik doiralar va tarixiy sharqshunoslik doirasida e‘tibor qozonmoqda.

Mavzuni kengaytirish yo‘llari

- Ingliz va o‘zbek adabiyotlarining she‘riyat va dramaturgiya sohasidagi o‘xshashlik va farqlarini o‘rganish.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

- Tarjima asarlarning ahamiyati va xalqaro auditoriya uchun yaratilgan ta'sirini tahlil qilish.

- Har ikkala adabiyotning yosh avlod tarbiyasidagi o'rni haqida fikr yuritish. Ingliz va o'zbek adabiyotlarining dunyo madaniyatidagi o'rni haqida turli qarashlar mavjud. Ayrim tadqiqotchilar ingliz adabiyotini universal deb baholasa, boshqalar o'zbek adabiyotining Sharq falsafasidagi yuksakligini ta'kidlaydi. Har ikki adabiyotning boyligi ularning bir-birini to'ldiruvchi xususiyatida namoyon bo'ladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ingliz va o'zbek adabiyotlari jahon madaniyatini boyitishda muhim rol o'ynaydi. Ularning o'zaro ta'sirini mustahkamlash uchun adabiyotlararo tadqiqotlarni kengaytirish va tarjimalarni qo'llab-quvvatlash zarur. Shu bilan birga, xalqaro adabiy anjumanlar tashkil etish orqali madaniy hamkorlikni rivojlantirish lozim.

Ingliz va o'zbek adabiyotlarining muhim asarlarini tarjima qilish va keng ommaga taqdim etish.

Madaniyatlararo seminarlar va konferensiyalarni yo'lga qo'yish.

Har ikki adabiyotning ta'lim jarayonida kengroq qo'llanilishini rag'batlantirish.

Adabiiyotlar

1. Sepir E. Language. Introduction to the study of speech. Selected works on linguistics and cultural studies. - M.: Progress, 1993. p.183
2. Mieder, Wolfgang. 1985. "Popular Views of the Proverb." Proverbium 2: 109 143; also in Mieder 1993: 18–40.
3. Fayzullaevna, T. M. (2019). Representation Of The Concept "Love" In The English And Uzbek Proverbs. The Philosophical Quest, 6(2), 81-88. Retrieved from <https://journals.eduindex.org/index.php/tpq/article/view/7150>
4. Mirzayev T., Musoqulov A., Sarimsoqov B. O'zbek xalq maqollari.- Vol-1. Tashkent, "Fan", 1987,- p.368
5. Jennifer Speake. The Oxford Dictionary of Proverbs. The fifth edition. Oxford University Press, 2008- 625
6. <https://www.doccity.com/en/proverbs-of-uzbek-nation/9744611/>